KOPSAVILKUMS

Izvērtējuma mērķis ir novērtēt ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014. – 2020. gada plānošanas perioda DP 9.PV "Sociālā iekļaušana un nabadzības apkarošana" ieguldījumu lietderību, efektivitāti, ietekmi un ilgtspēju. 9.PV mērķis ir veicināt sociālo iekļaušanu paaugstināta riska iedzīvotāju grupām un uzlabot sociālo un veselības pakalpojumu pieejamību visiem iedzīvotājiem.

Izvērtējuma pamatā ir izmantota teorijā balstītā izvērtēšanas metode, kas ietver izvērtēšanas pieeju attiecībā uz to, kā ir paredzamas pārmaiņas (*ex ante* gadījumā) un, vai izmaiņas ir notikušas (*ex post* gadījumā). Šī metode bija daļa no kopējā izvērtēšanas procesa, kas veicināja izpratni par 9.PV lietderību, efektivitāti, ietekmi un ilgtspēju trīs galvenajās jomās: sociālajā, veselības un tieslietu jomā.

Izvērtējumā izmantotas gan kvantitatīvās, gan kvalitatīvās metodes, tādējādi sekmējot plašāku izvērtējuma informācijas apjomu un pamatojumu 9.PV ieguldījumu lietderības, efektivitātes, ietekmes un ilgtspējas izvērtēšanai. Izvērtējumā tika izmantotas šādas kvantitatīvās metodes – datu statistiskā analīze (KPVIS uzkrātie dati, nozaru statistika), trīs elektroniskas aptaujas ES Fonda finansējuma saņēmējiem un sociālajiem uzņēmumiem un to rezultātu analīze, tika veikta ESF projekta Nr. 9.1.1.3/15/I/001 „Atbalsts sociālajai uzņēmējdarbībai" kontrfaktuālā analīze. Savukārt, kvalitatīvās metodes: dokumentu un zinātniski pētnieciskās literatūras analīze, daļēji strukturētu interviju veikšana ar nozaru ekspertiem (12 intervijas), ES Fonda finansējuma saņēmējiem (16 intervijas), mērķa grupu pārstāvjiem, tai skaitā mērķa grupu pārstāvošajām personām / informatīvajiem kanāliem (15 intervijas), sešas gadījumu izpētes, kā arī 2023. gada 5. oktobrī organizēts ieinteresēto pušu seminārs par izvērtējuma rezultātiem, secinājumiem un rekomendācijām.

No DP[1] izriet šādas 9.PV ieguldījumu prioritātes sociālajā, veselības un tieslietu jomās:

- **"9.1. ieguldījumu prioritāte**: aktīva iekļaušana ar mērķi veicināt nodarbinātību, tostarp lai veicinātu vienlīdzīgas iespējas un aktīvu līdzdalību un uzlabotu nodarbinātību."
- **"9.2. ieguldījumu prioritāte**: piekļuves uzlabošana cenas ziņā pieejamiem, ilgtspējīgiem un kvalitatīviem pakalpojumiem, tostarp veselības aprūpei un vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem."
- **"9.3. ieguldījumu prioritāte:** investējot veselības aprūpes un sociālajā infrastruktūrā, kas sniedz ieguldījumu valsts, reģionālajā un vietējā attīstībā, mazinot atšķirības veselības stāvokļa ziņā un veicinot sociālo iekļaušanu ar sociālo, kultūras un atpūtas pakalpojumu uzlabotas pieejamības palīdzību, un veicinot pāreju no institucionāliem uz pašvaldību pakalpojumiem."

Intervence ir sekmējusi DP un Eiropa 2020 izvirzīto mērķu sasniegšanu – veicinot nodarbinātības līmeņa pieaugumu līdz 77,4% vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem un par 124 000 samazinot nabadzības riskam pakļauto un/vai zemas darba intensitātes mājsaimniecībās dzīvojošo personu skaitu. Galvenokārt tas ir noticis, veicinot nelabvēlīgā situācijā esošu iedzīvotāju iesaisti darba meklēšanā, apmācībās, kvalifikācijas ieguvē vai nodarbinātībā, veicinot pieeju veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumiem, kā arī uzlabojot pieejamību sabiedrībā balstītiem sociālajiem pakalpojumiem. Darbību ietvaros ir

[1] Ministru kabineta 2015. gada 4. februāra rīkojums Nr. 62 "Par Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.–2020.gada plānošanas perioda darbības programmu "Izaugsme un nodarbinātība"". <saite>

stiprinātas iespējas iekļauties sabiedrībā un nodarbinātībā dažādām sabiedrības grupām, kas ir pakļautas nabadzības riskam.

SOCIĀLĀ JOMA|

Intervence ir bijusi **efektīva un lietderīga**, uz ko norāda vidējā iznākumu rādītāju izpilde (93%) un vidējā rezultāta rādītāju izpilde (118%). Uz efektivitāti norāda veiktās kontrfaktuālās analīzes ietvaros iegūtie rezultāti, salīdzinot kontroles un intervences grupas iesaisti nodarbinātībā – dalība ESF projekta Nr. 9.1.1.2/15/I/001 "Atbalsts ilgstošajiem bezdarbniekiem", ir paaugstinājusi ilgstošo bezdarbnieku nodarbinātības iespējas. Augstāks īpatsvars iesaistei nodarbinātībā ilgstošajiem bezdarbniekiem intervences grupā ir bijis gandrīz visās analīzē iekļautajās sociāli demogrāfiskajās faktoru grupās. Vislielākais īpatsvars intervences grupā ir ilgstošajiem bezdarbniekiem Rīgā un personām ar augstāko izglītību. Zemāks īpatsvars intervences grupā, salīdzinot ar kontroles grupu, ir to ilgstošo bezdarbnieku vidū, kuri ir ar invaliditāti, personām, kuras dzīvo Latgales reģionā, kā arī ir ar citu tautību, kas nav latviešu vai krievu tautība.

Faktori, kas sekmējuši projektu ieviešanu, ir atbilstoša projekta komanda ar nepieciešamajām zināšanām par jomu un izpratni par potenciālo projektu dalībnieku vajadzībām, komunikācija ar projektu potenciālajiem dalībniekiem, lai motivētu izmantot projektos ieviestās aktivitātes un pakalpojumus, sadarbība ar citām organizācijām / iestādēm, ļaujot ieviest aktivitātes / pakalpojumus, kas ir atbilstošas atbalsta saņēmēju vajadzībām. **Šķēršļi**, kas ietekmējuši projektu ieviešanu, ir speciālistu trūkums jomā un pieejamība, kas saistās arī ar birokrātiskiem/ administratīviem aspektiem, piemēram, ar publisko iepirkumu kavēšanos situācijās, kad nav pieejami nepieciešamie pakalpojuma sniedzēji, kas kopumā kavēja aktivitāšu ieviešanas procesu.

Ārējie faktori, kas ietekmējuši projektu ieviešanu, ir bijuši Covid-19 ierobežojumi, ATR un karadarbība Ukrainā. Covid-19 ierobežojumu rezultātā mainījās aktivitāšu formāts. Tāpat bija novērojamas vairākas negatīvas izmaiņas, piemēram, nodarbinātības veicināšanā, kur tika identificēti gadījumi, kad personas, kuras iepriekš pasākumu aktivitāšu rezultātā bija atradušas darbu, bija to zaudējušas. Arī sociālās uzņēmējdarbības gadījumā Covid-19 ierobežojumi ietekmēja sociālo uzņēmēju spējas noturēt statusu, kā rezultātā identificēts neliels skaits tādu uzņēmumu, kas atteicās no sociālās uzņēmējdarbības statusa. ATR, no vienas puses, ir veicinājusi efektīvāku komunikāciju ar pašvaldībām, kā arī potenciāli nākotnē var veicināt plašāku pakalpojumu klāstu iedzīvotājiem. No otras puses, ATR pašvaldībām prasīja nozīmīgu cilvēkresursu iesaisti, kas savukārt mazināja iespējas veltīt uzmanību citiem pasākumiem un atsevišķos gadījumos apgrūtināja pilnvērtīgu komunikāciju starp dažādām iestādēm.

Intervences **tūlītējo ietekmi** raksturo atbalsta saņēmušo personu iesaiste tālākā apmācībā vai nodarbinātībā, attiecīgi nodarbinātības veicināšanas ietvaros tie ir bijuši 32,9% projektu dalībnieku un integrācijas sabiedrībā ietvaros tie ir bijuši 37% projektu dalībnieku. Saistībā ar DI procesu ieviešanu, viens no ieguvumiem ir apkopotā informācija par iedzīvotāju skaitu, kuriem ir nepieciešami sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi. Infrastruktūras attīstības ietvaros ir izveidotas vai labiekārtotas vairāk nekā 100 vietas bērnu aprūpei ģimeniskai videi pietuvinātu aprūpes pakalpojumu sniegšanai un vairāk nekā 900 vietas sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu sniegšanai personām ar garīga rakstura traucējumiem un bērniem ar funkcionāliem traucējumiem. Tas ir ļāvis līdz 32,3% palielināt pilngadīgu personu ar garīga rakstura traucējumiem īpatsvaru, kuras dzīvo ārpus ISAC un kurām ir pieejami sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi. Ietekme, kas būs vērtējama **ilgtermiņā**, ir saistīta ar nostiprinātajām zināšanām un izpratnes veicināšanu gan nodarbinātības ietvaros, gan iekļaujošākas sabiedrības kontekstā. Vienlaikus ir identificēts trūkums saistībā ar nepietiekamā atbalsta sniegšanu bāriņtiesām. Bērnu tiesību aizsardzības jomā bāriņtiesas ir viens no būtiskiem sadarbības partneriem, kas ES fondu 2014-2020 plānošanas periodā nav

saņēmis atbalstu – attīstība ir notikusi sociālā darba jomā, bet mazāks ieguldījums ir bijis vērsts uz bāriņtiesām.

VESELĪBAS JOMA|

Intervence ir bijusi **efektīva un lietderīga**, uz ko norāda vidējā iznākumu rādītāju izpilde (103%) un vidējā rezultāta rādītāju izpilde (93%). **Faktori, kas sekmējuši projektu ieviešanu**, ir savstarpēja sadarbība starp organizācijām / iestādēm, tai skaitā arī ar NVO, projektu dalībnieku motivācija un vēlme piedalīties aktivitātēs, potenciālo projektu dalībnieku vajadzību izpēte, kā arī atbilstoša komanda ar nepieciešamajām zināšanām un iepriekšēju pieredzi jomā. **Šķēršļi**, kas kavējuši projektu ieviešanu, ir bijuši ierobežota pakalpojumu sniedzēju pieejamība, administratīvie un birokrātiskie aspekti, kas saistīti ar papildu laika un cilvēku resursu nepieciešamību precizējumu veikšanai projekta dokumentācijā, publisko iepirkumu kavēšanos, kas saistīti ar pārsūdzībām, nepietiekamu pakalpojumu sniedzēju skaitu.

Nozīmīgākie **ārējie faktori**, kas ietekmējuši projektu ieviešanu, ir bijuši Covid-19 ierobežojumi un karadarbība Ukrainā. Covid-19 ierobežojumu dēļ mainīts aktivitāšu formāts, atceltas aktivitātes, piemēram, pieredzes apmaiņa braucieni, kā arī Covid-19 laikā ārstniecības personāls bija īpaši noslogots, kas rezultējās ar mazāku skaitu speciālistu iesaisti projektu īstenotajās aktivitātēs. Tomēr kopumā Covid-19 ierobežojumi ilgstošu ietekmi neatstāja. Karadarbības Ukrainā sekas ietekmēja infrastruktūras projektu attīstību, pieauga gan pakalpojumu cenas, gan tika pagarināti pakalpojumu izpildes termiņi. Līdz ar to atsevišķi projekti varētu netikt pabeigti līdz 2023. gada beigām.

Intervences **tūlītējo ietekmi** raksturo to iedzīvotāju skaits, kas pēdējā gada laikā veselības apsvērumu dēļ ESF veselības veicināšanas pasākumu ietekmē mainījuši uztura un citus dzīvesveida paradumus, kas pēc VM pētījumu par Latvijas iedzīvotāju veselības ietekmējošiem paradumiem[2] un KPVIS 2020. gada datiem ir 53,9 tūkstoši iedzīvotāji. Ņemot vērā, ka pasākumi iedzīvotājiem arī reģionos bija pieejami bez maksas, tas ir sekmējis dažādu sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu, piemēram, senioru, dalību tajos Lai sekmētu veselības veicināšanu iedzīvotāju vidū, papildus būtu jāvērš uzmanība veselības pratības atbalsta pasākumiem, tādējādi veidojot pamatu iedzīvotāju informētībai

Ilgtermiņā ietekmi veidos izstrādātie metodiskie materiāli un vadlīnijas vienotas ārstniecības prakses īstenošanai Latvijā, kas visās lielākajās ārstniecības iestādēs veido vienotu izpratni par aspektiem kā, piemēram, pakalpojumu kvalitāte un pacientu drošības jautājumi. Veselības aprūpes jomai ir piesaistīts vairāk kā tūkstotis ārstniecības personāla Rīgā un reģionos, stiprinot kopējo jomas kapacitāti, tai skaitā piesaistot ārstniecības personas Covid-19 krīzes risināšanai. Apmācību nodrošināšana veselības un sociālās jomas speciālistiem ir veidojusi ietekmi cilvēkresursu kvalifikācijas celšanā. Aktivitātēm ir bijusi ietekme uz ārstniecības iestādēm, kas iegūst papildu cilvēkresursus, ceļot savu kapacitāti sniegt pakalpojumu, un uz ārstniecības personām, kas saņēmušas finansiālu atbalstu un motivāciju, lai uzsāktu vai atsāktu darbu veselības aprūpes jomā. Nākotnē tas var sekmē kvalitatīvāku veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanu iedzīvotājiem, potenciāli mazinot veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības atšķirību starp lielajām pilsētām un novadiem, kas 2014.-2020. plānošanas perioda ietvaros nav izdevies.

Taču būtisks aspekts saistībā ar lietderību ir ieguldītais cilvēkresursu apmērs, lai īstenotu pasākumus, sekmētu to mērķu sasniegšanu un finansējuma atbilstošu izlietojumu. Vienlaikus nākotnē ir jārisina speciālistu trūkums, īpaši reģionos, kas sekmētu arī tādu šķēršļu kā gaidīšana uz pieņemšanu / rindā mazināšanos.

TIESLIETU JOMA|

[2] SPKC. Veselību ietekmējošo paradumu pētījumi. <saite>

Intervence ir bijusi **efektīva un lietderīga**, uz ko norāda vidējā iznākumu rādītāju izpilde (112%) un vidējā rezultāta rādītāju izpilde (118%). Ieslodzījumu vietās ir īstenoti jauni atbalsta veidi, piemēram, ģimenes dienas, brīvprātīgo darbs, kas līdz ESF ieviešanai nebija tikuši īstenoti. Ir izveidojusies laba sadarbība ar NVA speciālistiem, kas nodrošina pēc iespējas piemērotāku un mērķētāku atbalstu ieslodzītajiem, lai pēc soda izciešanas veicinātu viņu iespējas iekļauties nodarbinātībā. Ir stiprināta jomas kapacitāte, nodrošinot profesionālās pilnveides iespējas speciālistiem, pilnveidojot esošos un izstrādājot jaunus resocializācijas instrumentus, kas veicina kvalitatīvāku atbalsta sniegšanu ieslodzītajiem un viņu ģimenēm.

Intervences efektivitāti pozitīvi ietekmējusi arī sinerģija ar EEZ un Norvēģijas grantu, tā ietvaros attīstīta infrastruktūra, būvējot mācību centru, un ESF ietvaros nodrošināta saturiskā pilnveide, izstrādājot mācību programmas darbiniekiem.

Nozīmīgākie faktori, kas ir ietekmējuši intervenci, bija Covid-19, mainot aktivitāšu formātu, kopējā jomas kapacitāte īstenot ieviestās aktivitātes un speciālistu pieejamība veselības un sociālās jomas ietvaros.

Tūlītējo **ietekmi** raksturo 12% atbalsta saņēmušo ieslodzīto un bijušo ieslodzīto, kas pēc atbalsta saņemšanas ir uzsākuši darba meklējumus. Jāņem vērā, ka īpatsvarā netiek iekļauti tie atbalsta saņēmēji, kas ir iesaistījušies nodarbinātībā. **Ilgtermiņā ietekmi** potenciāli varēs novērot saistībā ar veicināto izpratni par resocializācijas nozīmi un iespējām to īstenot ieslodzījuma vietās. Ir ieviesti vairāki jauni atbalsta aktivitāšu veidi, piemēram, ģimenes dienas, kas kalpo ne tikai kā emocionāls atbalsts ieslodzītajiem, bet arī var tikt izmantots kā resurss darbā ar ieslodzītajiem, arī brīvprātīgā darba ieviešana, tai skaitā, brīvprātīgo apmācība, ir nozīmīgs atbalsts iestādes kapacitātes stiprināšanai, kā arī psiholoģisks un emocionāls atbalsts ieslodzītajiem. Speciālistu profesionālā pilnveide, kā arī pētniecības aktualizēšana resocializācijā ir stiprinājusi jomas kapacitāti, attiecīgi ļaujot sniegt kvalitatīvākus pakalpojumus un efektīvāk veicinot ieslodzīto un bijušo ieslodzīto resocializāciju un iespējas integrēties sabiedrībā un nodarbinātībā.

Saistībā ar sasniegto rezultātu **ilgtspēju** tiek plānots iestrādāt normatīvajos aktos vairākas aktivitātes, lai tās tiktu nodrošinātas arī pēc pasākumu īstenošanas beigām. Tāpat, lai nodrošinātu aktivitāšu ilgtspēju, atbalsts tiek paredzēts arī nākamajā plānošanas periodā, kas, savukārt, nozīmē, ka no attiecīgajām aktivitātēm būs grūtāk atteikties vēlākā laika periodā, kad, iespējams, finansiāls atbalsts no malas nebūs pieejams, attiecīgi netiešā veidā veicinot novirzīt iekšējos finanšu resursus šo aktivitāšu nodrošināšanai.

Tieslietu jomas ietvaros viens no būtiskiem faktoriem, kas ietekmē turpmāku aktivitāšu īstenošanu, ir cilvēkresursu kapacitāte, tai skaitā darbinieku mainība. Nozīmīgs ieguldījums ir ticis sniegts tieši cilvēkresursu profesionālajā pilnveidē, un, ņemot vērā esošo cilvēkresursu kapacitāti un jaunu speciālistu nepietiekamo piesaisti, ir risks ilgtermiņā mazināt sasnigto rezultātu ietekmi. Papildus jāpiemin pozitīvs faktors, ka, lai stiprinātu jomas kapacitāti un dažādotu atbalsta apmēru, ir iesaistīts papildu resurss – brīvprātīgie.

GALVENĀS REKOMENDĀCIJAS|

Balstoties uz kopējo izvērtējuma analīzi, ir sniegtas šādas galvenās rekomendācijas:

- Programmu un specifisko atbalsta mērķu plānošanas procesā ievērot sistēmisku pieeju tām atbalsta programmām, kas vērstas uz kādas jomas speciālistu un iestāžu kapacitātes stiprināšanu (t.sk. speciālistu mācības, metodisko materiālu izveide un aktualizācija, jaunu speciālistu piesaiste), lai izvairītos no riska, ka, specificējot atbalstu tikai kādai atsevišķai speciālistu grupai, kas darbojas starpinstitucionālā sistēmā, rodas disproporcionāla attīstība un ietekme uz gala mērķa grupu (sabiedrības locekļiem).
- Ilgtspējīga finanšu modeļa izveide un plānošana attiecībā uz tām atbalsta programmām, kurās secināts, ka finansējuma pieejamības pārtraukšanas gadījumā

var tikt zaudēti ES fondu ieguldījumu rezultātā sasniegtie ieguvumi, kā arī mērķa grupām var palielināties risks sociālajai atstumtībai vai nabadzībai. Kā īpaši būtiskas ir izceļamas programmas, kas attiecas uz subsidēto darba vietu nodrošināšanu, speciālistu piesaistes aktivitātēm reģionos, kā arī sociālās uzņēmējdarbības veicināšanu.

- Nākotnē turpināt sekmēt NVO sektora iesaisti visos DP ieviešanas posmos, ņemot vērā 2014.-2020. gada plānošanas perioda 9.PV izvērtējuma fiksētos ieguvumus, kas rezultējušies NVO sektora izaugsmē, ir būtiski turpināt sadarbības stiprināšanu starp vispārējās valdības sektoru, pašvaldībām un NVO, lai atbilstoši katras konkrētās mērķa grupas vajadzībām, nodrošinātu iespējamu tiešu atbalstu un piekļuvi mērķa grupas pārstāvjiem, t.sk. to ģimenēm, atbalsta personām u.tml.;
- Ir jānodrošina risinājumi un finanšu līdzekļi, lai aktualizētu pasākumu ietvaros izstrādāto metodisko materiālu saturu, nodrošinot sasniegto rezultātu izmantojamību un ilgtspēju.
- Projektu īstenošanas paātrināšanai un ES fondu ieguldījumu mērķtiecīgākai investēšanai nepieciešams aktīvi turpināt darbu pie administratīvā sloga samazināšanas, t.sk. mazināt laikietilpīgās administratīvās prasības un vienkāršot projektu dokumentācijas un pārbaužu prasības. Iespējami lielā mērā izmantot vienkāršotās izmaksas un tajās iekļauto attiecināmo izdevumu novērtēšanas metodikas.

SUMMARY

The aim of the research is to evaluate efficiency, effectiveness, impact and sustainability of investments made within EU structural funds and Cohesion funds 2014-2020 planning period's operational programme (OP) "Growth and employment" Thematic Objective 9 "Social inclusion and combating poverty " (TO 9), by taking into account the defined aim of the TO 9 – to promote social inclusion of high-risk groups and improve the access to social and health services to all population.

To achieve the defined aim, the research is based on theory-based evaluation, which has been developed in line with the development planning documents and the achieved project results. The theory of change is the theory-based evaluation approach used as part of the analysis of the TO 9 in three main fields where measures have been implemented: social field, health field and justice field. In each of the fields, based on the available information in the development planning documents the main problems have been identified, related specific support objectives (SSO) to each field and their measures, as well as the results achieved at the time of the evaluation.

Both quantitative and qualitative methods were used in the evaluation, thus contributing to a wider scope of information and justification for evaluating the efficiency, effectiveness, impact and sustainability of the TO 9 investments. The following quantitative methods were used in the evaluation - statistical analysis of data (KPVIS[3], National statistics), three electronic surveys for beneficiaries of EU Fund and social enterprises and analysis of their results, counterfactual analysis within ESF project no. 9.1.1.3/15/I/001 "Support for social entrepreneurship". Qualitative methods: analysis of documents and scientific research literature, conducting semi-structured interviews with sectoral experts (12 interviews), recipients of EU structural funds support (16 interviews), representatives of target groups, including the persons / information channels representing the target group (15 interviews), six case studies, as well as a stakeholder seminar on evaluation results, conclusions and recommendations organized on October 5, 2023.

TO 9 investment priorities are designed to provide support in social, health and justice fields.

- **9.1. investment priority:** active inclusion with the aim of promoting employment, including to promote equal opportunities and active participation and improve employment.
- **9.2. investment priority**: improving access to affordable, sustainable and qualitative services, including health care and general social services.
- **9.3. investment priority:** investment in health care and social infrastructure that contributes to national, regional and local development, reducing disparities in terms of health status and promoting social inclusion through improved access to social, cultural and recreational services, and promoting the transition from institutional to municipal services.

The intervention has contributed to the achievement of the goal set by the OP and Europe 2020 - to increase the employment rate to 77.4% in the age group from 20 to 64 years and reducing (by 124,000) the number of persons at risk of poverty and/or living in households with low work intensity. The results have been achieved by promoting the involvement of disadvantaged individuals in job search, training, obtaining qualification or employment, promoting access to health promotion and disease prevention measures, as well as improving

[3] Cohesion Policy Funds Management Information System

access to community-based social services, thus, the possibilities of social inclusion for different groups of society have been strengthened.

SOCIAL PROTECTION SECTOR|

Based on fulfilment of the average outcome indicators (93 %) and average result indicator (118 %), the intervention has been **effective and efficient**. The efficiency is determined by the results obtained within the counterfactual analysis, where involvement in employment of the control and intervention groups has been compared. Participation in ESF project no. 9.1.1.2/15/I/001 "Support for the long-term unemployed" has increased the employment opportunities of the long-term unemployed. The proportion of long-term unemployed in the intervention group was higher in almost all factor groups. The largest proportion in the intervention group is the long-term unemployed in Riga and persons with higher education. A lower proportion in the intervention group compared to the control group is among the long-term unemployed who have a disability, persons who live in the Latgale region, and persons who have other nationality than Latvian or Russian.

Factors that have contributed to the implementation of projects are a project team with the necessary knowledge of the field and an understanding of the needs of potential project participants, communication with potential project participants to motivate them to use the activities and services developed in the projects, cooperation with other organizations / institutions that enabled implementation of activities / services, which are relevant to the beneficiaries. **Obstacles** that have affected the implementation of projects are the lack of specialists in the field and their availability, which is also related to bureaucratic/administrative aspects, for example, delays in public procurement in situations where the necessary service providers are not available, which in general hindered the process of implementing activities.

External factors that have affected project implementation have been Covid-19 restrictions, administrative territorial reform (ATR) and war in Ukraine. As a result of the Covid-19 restrictions, the format of activities changed. Several negative changes were also observed, for example, in employment promotion where there were cases when persons had previously found work as a result of project activities and lost their jobs due to Covid-19. Also, in the case of social entrepreneurship, restrictions of Covid-19 affected the ability for social entrepreneurs to maintain status, which resulted in a small number of companies that abandoned social business status. On the one hand, ATR has promoted more effective communication with municipalities, and can potentially contribute to a wider range of available services in the future. On the other hand, ATR required significant involvement of municipalities' human resources, which in turn reduced the opportunities to devote attention to other measures and in some cases made it difficult to ensure efficient communication between different institutions.

The immediate impact of the intervention is defined by the involvement of the number of people who received support in further training or employment. Within the framework of employment promotion, they have been 32.9% of project participants and within the framework of integration into society, they have been 37% of project participants. One of the benefits related to the implementation of deinstitutionalization (DI) processes, is the obtained information about the number of residents who need community-based social services. Due to infrastructure development, more than 100 places for childcare in a family-based environment and more than 900 places for the provision of community-based social services have been created or improved. This has led to a 32.3% increase in the proportion of people with mental disorders who live outside the institution and have access to community-based services. The impact, which will be evaluated in **the long term**, is related to the strengthened knowledge, and raised awareness, both regarding employment and in the context of a more

inclusive society. At the same time, a deficiency has been identified regarding the provision of insufficient support to orphan's and custody courts. Orphan's and custody courts are one of the important cooperation partners in the field of protection of children's rights, that did not receive support from EU funds in the 2014-2020 planning period – there has been some development in the field of social work, but less investment has been directed to orphans' and custody courts.

HEALTH SECTOR|

Based on fulfilment of the average outcome indicators (103 %) and average result indicator (93 %), the intervention has been **effective and efficient**. **Factors that have contributed to the implementation of projects** are mutual cooperation between organizations / institutions, including with NGOs, the motivation of project participants and their desire to participate in activities, the research of the needs of potential project participants, as well as an appropriate team with the necessary knowledge and prior experience in the field. **Obstacles** that have hindered the implementation of projects are limited availability of service providers, administrative and bureaucratic aspects related to limited opportunities to amend project documentation, delays in public procurement related to appeals and insufficient number of service providers.

The most significant **external factors** that have affected the implementation of projects have been the restrictions of Covid-19 and the war in Ukraine. Due to the restrictions of Covid-19, the format of activities has been changed, activities such as experience exchange trips have been cancelled, as well as during Covid-19 the medical staff was especially busy, which resulted in less involvement of specialists in the project activities. However, the Covid-19 restrictions did not have a long-lasting impact. The consequences of war in Ukraine have affected the development of infrastructure projects, the prices of services increased as well as the terms of execution of services were extended. Therefore, some projects might not be completed until the end of 2023.

The immediate impact of the intervention is characterized by the number of people who have changed their dietary and other lifestyle habits during the last year due to health reasons under the influence of ESF health promotion measures, which according to the data of the Ministry of Health research[4] and Cohesion policy management information system (KPVIS) are 53.9 thousand people. Taking into account that the events were also available free of charge to people in the regions, it has facilitated the participation of various groups of people at risk of social exclusion, for example, seniors.

In the long term, the impact will theoretically be shaped by the developed methodical materials and guidelines for the implementation of unified medical practice in Latvia, which create a unified understanding of healthcare service aspects such as service quality and patient safety issues in all major medical institutions. More than a thousand healthcare professionals have been recruited to work in health care field in Riga and regions, strengthening the overall capacity of the field, including attracting medical personnel to cope with the Covid-19 crisis. The provision of training for health and social specialists has had an impact on raising the qualifications of human resources. The activities have had an impact on medical institutions, which acquired additional human resources, increased their capacity to provide services. An impact has also been on medical professionals who have received financial support and motivation to start or resume work in the field of health care. In the future, it can contribute to the provision of better-quality health care services, potentially reducing the difference in access to health care services between large cities and municipalities, which has failed in 2014-2020 planning period.

[4] SPKC. Veselību ietekmējošo paradumu pētījumi. <saite>

The problem with the lack of specialists must be addressed in the future, especially in the regions, which would also contribute to the reduction of obstacles such as waiting for admission / ques to health care services.

JUSTICE SECTOR|

Based on the fulfilment of the average outcome indicators (112 %) and the average result indicators (118 %) the intervention has been **effective and efficient**. New support tools have been implemented in prisons, such as family days, volunteer work, which had not been implemented before the introduction of the ESF. Good cooperation has been established with State employment agency specialists, who provide as suitable and targeted support to prisoners as possible in order to promote their opportunities to become employed after serving their sentence. The capacity of the field has been strengthened, by providing professional development opportunities for specialists, improving the existing ones and developing new resocialization tools, which contribute to providing better quality of support to prisoners and their families.

The effectiveness of the intervention was also positively influenced by the synergy with the EEA and the Norwegian grant, as part of which the infrastructure was developed by building a training centre, meanwhile content improvement by developing training programs for employees was ensured within the ESF.

The most important factors that have influenced the intervention were Covid-19, that changed the format of activities, the overall capacity of the field to implement the activities and the availability of specialists within the health and social field.

The immediate **impact** is characterized by 12% of prisoners and ex-prisoners who have received support and have started looking for work after receiving support. It should be noted that the proportion does not include those beneficiaries who have engaged in employment. **Long-term impact** can potentially be observed in regard to the promoted understanding of the importance of resocialization and the possibilities its' implementation in prisons. Several new types of support activities have been introduced, such as family days, which serve not only as emotional support for prisoners, but can also be used as a resource for working with prisoners, the introduction of voluntary work, including volunteer training, is an important support for strengthening the institution's capacity as well as psychological and emotional support for prisoners. The professional development of specialists, as well as updating of research in resocialization, has strengthened the capacity of the field, respectively, allowing to provide higher quality services and more effectively promoting the resocialization of prisoners and ex-prisoners and their opportunities to integrate into society and employment.

In regard to the **sustainability** of the achieved results, it is planned to incorporate several activities into the legislative acts, so that they are provided even after the implementation of the activities has ended. Also, in order to ensure the sustainability of the activities, it is planned that support will be provided for the next planning period as well, which, in turn, means that it will be more difficult to abandon the relevant activities in a later period of time, when external financial support may not be available, thus indirectly encouraging the redirection of internal financial resources for the provision of these activities.

Within the justice field, one of the most important factors affecting the implementation of further activities is the capacity of human resources, including the turnover of employees. A significant direct investment has been made in the professional development of human resources and taking into account the existing capacity of human resources and the low involvement of new specialists in the field of work, there is a risk that the impact of achieved results in the long term will be reduced. In addition, a positive factor should be mentioned

that, in order to strengthen the field's capacity and diversify the amount of support, an additional resource - volunteers - is involved.

KEY RECOMMENDATIONS|

Based on the analysis during the evaluation, the following key recommendations are provided:

- In the process of planning EU funded support programs, a systemic approach should be observed for support programs aimed at strengthening the capacity of specialists and institutions in a particular field (including training of specialists, development and updating of methodological materials, attracting new specialists). This is to avoid the risk of disproportionate development and impact on the target group (members of society) by specifying support only for a particular group of specialists operating within the interinstitutional system.
- Establishing a sustainable financial model and planning for support programs where it is concluded that the interruption of funding availability may result in the loss of benefits achieved through EU fund investments, and there is an increased risk of social exclusion or poverty for target groups. Particularly significant are programs related to providing subsidized employment, activities to attract specialists in regions, and promoting social entrepreneurship.
- It is necessary to continue to promote the involvement of the NGO sector in all stages of implementing the Operational Program, taking into account the benefits of the 2014-2020 planning period. It is crucial to continue strengthening collaboration between the general government sector, municipalities, and NGOs to provide direct support and access to representatives of each specific target group, including their families and support persons.
- Solutions and financial resources must be provided to update the content of methodological materials developed within 2014-2020 period, ensuring the usability and sustainability of the achieved results.
- To foster project implementation and ensure more targeted investment of EU funds, active efforts are needed to continue reducing administrative burden, including reducing time-consuming administrative requirements and simplifying project documentation and review requirements. It is advisable to extensively utilize simplified costs options and the methodologies for assessing related expenses included therein.